

УДК 911.3: (477.61)

Любіцева О.О., Залецький В.В.

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проаналізована сучасна інфраструктура туризму, історико-культурний та природно-рекреаційний потенціал Луганської області, запропоноване рекреаційно-туристичне районування та визначені напрямки спеціалізації визначених районів.

Проанализирована современная инфраструктура туризма, историко-культурный и рекреационный потенциал Луганской области, предложена схема рекреационно-туристического районирования и определены направления специализации выделенных районов.

Analyze the current infrastructure of tourism, historical, cultural and recreational potential of Lugansk region, a scheme of recreation and tourism zoning and identify areas of specialization designated areas.

Постановка проблеми. Територіальна рекреаційна система – сукупність чотирьох взаємодіючих підсистем, зокрема груп відпочиваючих людей, територіальних природних комплексів, технічних систем, обслуговуючого персоналу та органів управління системою [8, с. 19]. Територіальною організацією ТРС вважаємо науково обґрунтоване просторове поєднання (вертикальні та горизонтальні зв'язки) рекреаційного потенціалу території, що включає ресурсну та інфраструктурну складові, а також послуги, що надаються рекреаційними підприємствами, із рекреаційними потребами населення при ефективних принципах управління рекреаційною галуззю [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові засади для дослідження визначеної проблематики закладають праці В.С. Преображенського, М.С. Міроненка, О.О. Бейдика, О.О. Любіцевої, Н.В. Фоменко, І.В. Смаля, П.О. Масляка; регіональні дослідження Г.О. Сорокіної, Н.В. Моштакіної та інших дослідників.

Метою статті є картографічне моделювання територіально-функціональної структури ТРС Луганської області на основі проведеного

аналізу її функціонування та формування територіальної структури (ТС).

Виклад основного матеріалу. Територіально-функціональна структура ТРС області представлена 5 рекреаційними районами: район з дуже високим рекреаційним рейтингом, високим рекреаційним рейтингом, середнім, низьким та дуже низьким [4]; 19 підрайонами; обласним вузлом; центрами – містами (селища міського типу), що мають цінні пам'ятки культури, історії, архітектури, матеріальну базу туризму; пунктами – малими, середніми та великими в залежності від місткості закладів рекреаційно-туристичної інфраструктури (рис. 1).

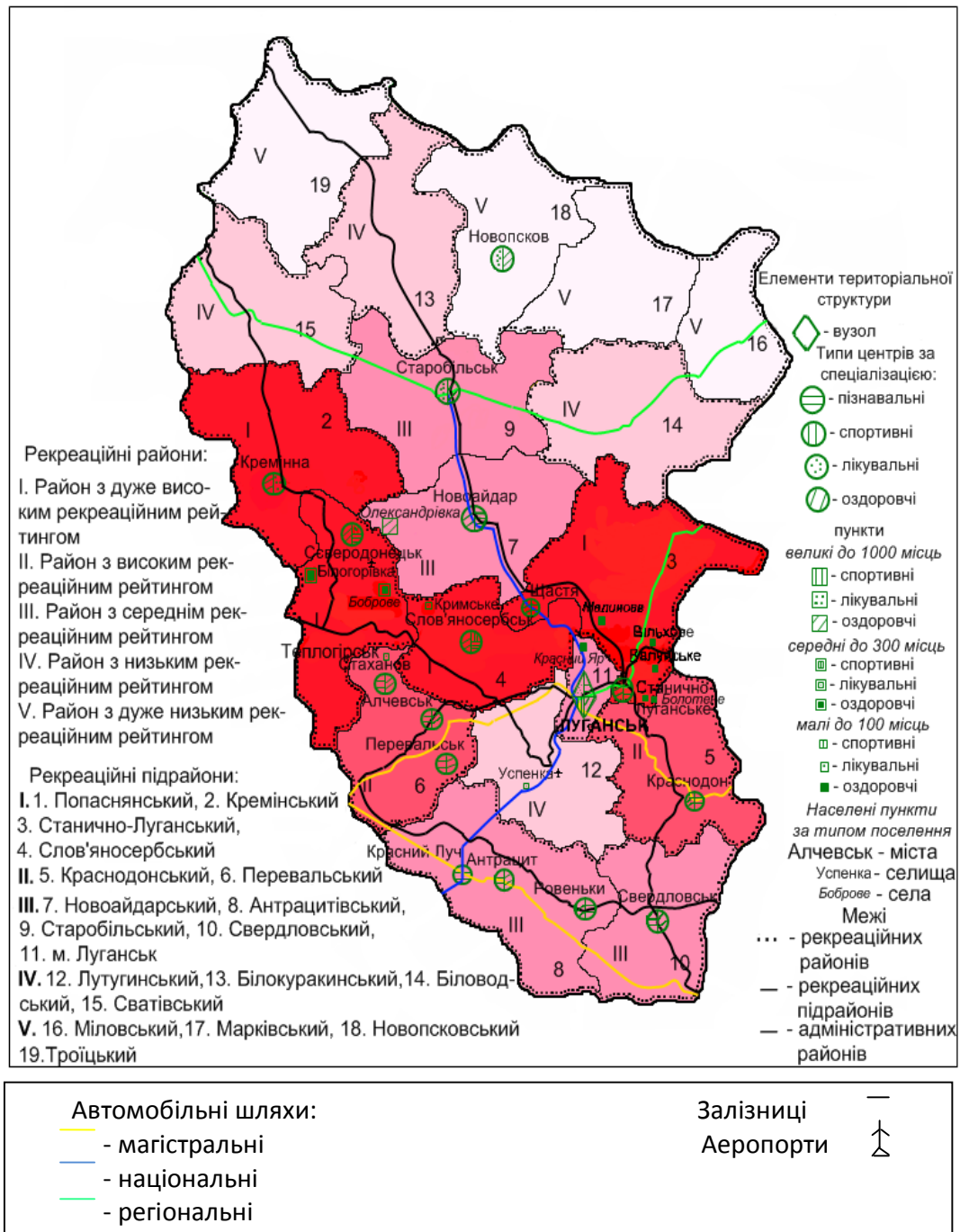

Рис. 1. Територіально-функціональна структура регіональної ТРС Луганської області

Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу Луганської області представлена в [4]. За основу було взято п'ятибальну шкалу. Інтегральний бал визначався шляхом ранжування сум складових бальних оцінок, на основі якого було визначено рекреаційні райони та підрайони.

І. Рекреаційний район з дуже високим рекреаційним рейтингом – має найкращий рекреаційний потенціал, рекреаційні підрайони отримали максимальну кількість балів (10-9 балів). Він поєднує чотири підрайони: Попаснянський, Кременський, Слов'яносербський та Станично-Луганський, які мають пізнавально-оздоровчо-спортивно-лікувальна спеціалізацію рекреаційної діяльності. Елементи ТС представлені найбільшими містами області: у Попаснянському районі – Лисичанськ (123,8 тис. осіб), Сєверодонецьк (122,6 тис. осіб), у Кременському районі – Рубіжне (61,8 тис. осіб) [2, с. 271]. Є можливості для розвитку короткочасної та довготривалої рекреації та наявні установи курортно-лікувальної, пізнавальної та спортивної спеціалізації.

Можливості для розвитку курортно-лікувальної рекреації у виділеному районі представлені рекреаційною інфраструктурою курортно-лікувального типу: у Попаснянському районі (8 закладів), Кременському (3), Слов'яносербському (7) та Станично-Луганському районі (4 заклади) [2, с. 360], які функціонують на базі бальнеологічних ресурсів, а саме мінеральних вод, з яких у Попаснянському та Кременецькому районах по 1 джерелу родонових мінеральних вод не використовуються, у Слов'яносербському районі 1 джерело мінеральних вод також не використовується, у Станично-Луганському районі наявні 2 джерела лікувально-столової мінеральної води (села Золотарівка та Макарово). В с.Макарово ці води використовуються в діючому санаторії –профілакторії «Сосновий» [7]. Отже наявні 5 джерел, з яких у курортно-лікувальній рекреації використовується лише 2.

Наявність значних за площею лісових ресурсів (123816,9 га – загальна площа за чотирма районами), а також р. Сіверський Донець дають змогу розвивати оздоровчо-туристичну рекреаційну діяльності, зокрема дитячий відпочинок у 244 дитячих оздоровчих таборах. Перспективним напрямом в Станично-Луганському районі є сільський туризм (зареєстровані сільські садиби м. Щастя, с. Болотене) [9].

Для розвитку оздоровчо-спортивної рекреації традиційним є проведення туристичних зльотів. Значні за площею лісові ресурси зумовили розвиток мисливства (площа мисливських угідь за чотирма районами 9224,9 тис. га). Досить поширеним є також збирання грибів та рибальство.

Виділений район має можливості для розвитку пізнавальної рекреації. Загальна кількість об'єктів історико-культурної спадщини: Попаснянський район (254 з них 1 об'єкт національного значення), Станично-Луганський (423 з них 3 об'єкти національного значення), Слов'яносербський район (161 – загалом з них 1 об'єкт національного значення) та Кременський (249) [3].

II. Рекреаційний район з високим рекреаційним рейтингом – має високий рекреаційний потенціал, рекреаційні підрайони отримали 8 балів. Він поєднує два підрайони: Перевальський та Краснодонський, які мають пізнавально-оздоровчо-спортивна спеціалізацію рекреаційної діяльності.

Територіальна структура даного району представлена такими центрами як у Перевальському районі – Алчевськ (114,7 тис. осіб), Брянка (55,7 тис. осіб), у Краснодонському районі – Краснодон (107,1 тис. осіб) [2].

Рекреаційно-туристичні ресурси представлені переважно об'єктами пізнавальної рекреації: у Краснодонському районі їх загалом 164, з них 1 – національного значення, у Перевальському – 187, з них 2 об'єкти національного значення [3].

III. Рекреаційний район з середнім рекреаційним рейтингом – має середній рекреаційний потенціал, який дорівнює 7 балам. Він поєднує підрайони: Новоайдарський, Свердловський та Старобільський підрайони (пізнавально-оздоровча спеціалізація), Антрацитівський та м.Луганськ (пізнавально-оздоровчо-спортивно-лікувальна спеціалізація).

Територіальна структура даного району формується м.Луганськ (477,5 тис. Осіб), який є рекреаційно-туристичним вузлом, значним адміністративним, промисловим, науковим і культурним центром області. Економічний потенціал представлено підприємствами добувної та переробної промисловості, будівництва, лісового господарства, освіти, охорони здоров'я (18946 суб'єкти господарської діяльності), культурний потенціал – театри, музеї, бібліотеки, кінотеатри тощо нараховує 109 об'єктів [2, с. 354]. Пізнавально-туристичну діяльність у м. Луганську можуть забезпечувати 247 об'єктів історико-культурної спадщини, з них 16 – об'єкти національного значення) [3], оздоровчо-спортивну – центр дитячо-юнацького туризму і краєзнавства, туристично-спортивний клуб «Лугань», кінно-спортивна школа. Є осередок лікувально-оздоровчої рекреації – Луганська міська фізіотерапевтична поліклініка, яка використовує мінеральні води природного джерела [7].

Антрацитівський район представлений пізнавально-туристичною спеціалізацією, яку потенційно можуть забезпечувати 579 об'єктів, з них 5 об'єктів національного значення, 4 з яких археологічні, оздоровчо-спортивною спеціалізацією (Антрацитівська та Ровеньківська міські станції юних туристів). Є потенціал для розвитку оздоровчо-лікувальної рекреаційної діяльності, оскільки розвідане джерело мінеральних вод (700 куб. м /добу), яке поки не використовується [7].

Пізнавально-туристичний потенціал Старобільського району представлена 280 об'єктами культурної спадщини [3]. Серед природних рекреаційних ресурсів слід виділити р. Айдар, 94 озера (найбільша кількість в області) [4, с. 6], які сприяють розвитку оздоровчо-туристичної рекреації. В оздоровчо-лікувальній рекреації можливе використання запасів мінеральної води, які є найбільшими в області – 869 куб. м/добу [7].

Новоайдарський район досить насичений природними рекреаційними ресурсами (площа лісів становить 33928,6 га), що дає можливість для розвитку оздоровчо-спортивної рекреаційної діяльності, а пізнавально-туристична діяльність можливо на основі використання 103 об'єктів історико-культурної спадщини, серед яких 2 – об'єкти національного значення [3]. Перспективними напрямками розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в данному підрайоні є екологічний туризм на основі створення нових екотуристичних маршрутів (парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Дружба», пам'ятка природи державного значення «Айдарська тераса») та сільський туризм (діють сільські садиби в селах Денежніково, Дубове) [9].

На території Свердловського району знаходиться відділення Луганського природного заповідника – Провальський степ (587,5 га), що є основою для розвитку екотуризму та спортивно-оздоровчої рекреаційної діяльності, а наявність 361 об'єкту історико-культурної спадщини, з них 3 – об'єкти національного значення, є базою для розвитку пізнавально-рекреаційної діяльності [3].

IV. Рекреаційний район з низьким рекреаційним рейтингом – об'єднує підрайони з низьким рекреаційним потенціалом, які отримали 6 балів. Він поєднує чотири підрайони: Лутугинський з пізнавально-оздоровчо-спортивною спеціалізацією, Сватівський, Білокуракинський (пізнавальна), Біловодський (спортивно-оздоровчо-пізнавальна) спеціалізації рекреаційна діяльність. Оздоровчо-спортивна спеціалізація рекреаційної діяльності в Лутугинському районі базується на природно-рекреаційних ресурсах: річки Вільхова, Луганчик, місця для проведення тренувань та змагань зі скелелазіння. Наявність мінеральних вод дає можливість для розвитку оздоровчо-лікувальної діяльності [7], а 139 об'єктів історико-культурної спадщини - пізнавально-туристичної [3].

Сватівський та Білокуракинський райони мають можливість для розвитку пізнавального туризмом, використовуючи 201 та 404 об'єкти історико-культурної спадщини відповідно. Привабливими туристичними об'єктами Сватівського району є Преображенські печери в с. Преображенне, Новопавлівська криниця с. Новопавлівка, храм «Різдва Іоанна Предтечі». Оздоровча рекреаційна діяльність відбувається на р. Красна, сватівському водосховищі площею 200 га [11, с. 22]. Білокуракинський район представлений такими цікавими туристичними об'єктами як Білокуракинський краєзнавчий музей, музейна кімната історії с. Нещеретове, етнографічна музейна кімната с. Олексіївка [10, с. 23].

Біловодський район має низький рекреаційний потенціал, але на його території знаходяться окремі унікальні туристичні об'єкти, яким немає аналогів на території області, окрім Міловського району. Цей район володіє унікальними можливостями для кінно-спортивного, оскільки тут діють 3 кінні заводи Деркульський, Лимарівський та Новоолександрівський, а використовуючи потенціал ботанічного заказника загальнодержавного значення Юницького можна розвивати як

пізнавальний, так і екотуризм, перспективним є також сільський туризм (зелені садиби смт. Біловодськ) [9].

V. Рекреаційний район з дуже низьким рекреаційним рейтингом включає чотири підрайони: Міловський (спортивно-оздоровчо-пізнавальна спеціалізація в туризмі), Марківський, Троїцький (пізнавальна), Новопсковський (пізнавально-оздоровчо-лікувальна), які отримали 4-5 рейтингових балів. Рекреаційний потенціал Міловського району майже не використовується, але на його території знаходяться такі унікальні туристичні об'єкти як Стрільцівський кінний завод, а також відділення Луганського природного заповідника – Стрелецький степ, де можливий розвиток екотуризму [5]. Привабливим туристичним об'єктом Марківського району є Народний музей історії Марківського району [10, с. 24]. Троїцький район представлений такими об'єктами як Пам'ятний знак на честь 250-річчя селища і Троїцькою церквою (1820 р.) [10, с. 4].

На території Новопсковського району знаходяться пам'ятки історії, культури, археології, працює Новопсковський краєзнавчий музей в смт. Новопсков та народний історико-етнографічний музей в смт. Білолуцьк. На території с. Риб'янцеве розташована страусина ферма. Головним санаторно-курортним закладом є санаторій “Перлина” [11, с. 18].

Висновок. Територіально-функціональна структура ТРС Луганської області представлена 5 рекреаційними районами; 19 рекреаційними підрайонами; 1 обласним вузлом; центрами, які сформовані переважно у великих містах області; пунктами, сформованими на основі сполучення історико-культурних пам'яток та природно-рекреаційних ресурсів і використанні бальнеологічних ресурсів.

Використані джерела:

1. Водний фонд Луганської області. Державний комітет по водному господарству. Луганське обласне виробниче управління меліорації та водного господарства. – Луганськ, 2006 р.
2. Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Луганській області. Частина II. Статистичний щорічник Луганської області за 2008 рік. Луганськ, 2009. – 382 с.
3. Державний реєстр об'єктів культурної спадщини станом на 01.10.2009 // Луганська обласна державна адміністрація. Управління культури і туризму. – Луганськ, 2009 р.
4. Залещик В.В. Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу на прикладі Луганської області // Географія та туризм. – 2011. – №12. – С. 65–71.
5. Луганська область. Атлас. – К.: ДНВП “Картографія”, 2004. – 32 с.
6. Новикова В.І. Територіальна організація рекреаційної діяльності у контексті збалансованого розвитку регіону (на прикладі Черкаської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук : спец. 11.00.02 “Економічна та соціальна географія” / Новикова В.І. – К., 2008. – 20 с.
7. Перелік місценароджень мінеральних вод Луганської області // Східне Державне Регіональне Геологічне Підприємство. – Луганськ, 2010. – 23 с.
8. Преображенский В.С. География и отдых / В.С. Преображенский, Ю.А. Веденин. – Москва: Знания, 1971. – 48 с.
9. Сільський зелений туризм на Луганщині [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://turgreen.lg.ua>.
10. Туристичний путівник Луганщина – Світанок України. – Луганськ, 2009. – 32 с.
11. Чарівна Луганщина. Відпочинок у селі. – Луганськ, 2010. – 32 с.